

Göteborgs universitet
Samhällskunskap

Klass i klassen

Samband mellan elevers klasstillhörighet och lärande

Fortsättningskurs 2
HT 09

Interdisciplinärt examensarbete i
Samhällskunskap inom ramen
för Lärarprogrammet

Författare: Lina Andersson
Handledare: Stefan Schedin

Uppsatsens längd: 9998 ord

Titel: Klass i klassen. Samband mellan elevers klasstillhörighet och lärande.
Författare: Lina Andersson
Kurs: Examensarbete i samhällskunskap
Omfattning: 15 högskolepoäng
Termin: HT 2009
Handledare: Stefan Schedin

ABSTRACT

Bakgrund

Tidigare forskning, såväl nationell som internationell, har gång på gång visat att socioekonomisk bakgrund har betydelse för elevers skolgång. Trots detta finns få studier som beskriver hur elever med olikartad klasstillhörighet uppfattar olika undervisningsmetoder. Såväl Bourdieu som Bernstein hävdar att elever med olika klasstillhörighet tillgodogör sig kunskap på skilda sätt och då skolan traditionellt sätt använder sig av metoder som passar medelklassens barn tenderar skolan att reproducera samhällets klasstruktur. Andra forskare menar emellertid att strukturernas krafter över agenten inte är så stora vilket skulle kunna tolkas som att elevens lärande inte påverkas av dess socioekonomiska bakgrund.

Syfte

Med utgångspunkt i Bourdieu och Bernsteins teorier om hur skolan genom pedagogik och undervisningsmetoder tenderar att reproducera samhällets klasstruktur är syftet med denna studie att belysa eventuella samband mellan elevers socioekonomiska bakgrund och deras upplevelse av lärande vid olika undervisningsmetoder. Då skolan enligt såväl Bourdieu som Bernstein tenderar att använda undervisningsmetoder som passar elever med högre klassbakgrund, har studien även syfte att belysa hur ofta eleverna anser att de olika undervisningsmetoderna används.

Metod

Studien kan sägas vara av kvantitativ karaktär då en enkätstudie genomfördes på 206 elever i gymnasieskolan. Regressionsanalyser genomfördes på det insamlade materialet för att kunna belysa hur den oberoende variabeln, elevens tillgodogörande av kunskap vid olika undervisningsmetoder, påverkas av den beroende variabeln klasstillhörighet.

Resultat

Studiens resultat indikerar att det i de flesta fall inte finns några samband mellan elevers socioekonomiska bakgrund och deras tillgodogörande av kunskap. Då det gäller de flesta undervisningsmetoder som testats fanns inga skillnader mellan hur elever från olika klasser upplever att de lär sig. Resultaten visade dock att eleverna med högre klassbakgrund upplever att de lär sig bättre vid självbestämmande, arbetande i beting och kritiskt tänkande, liksom vid undervisningsmetoder inom den bildningsteoretiska modellen, jämfört med elever från lägre klasser. Å andra sidan tenderar elever med lägre klassbakgrund anse att de lär sig bättre vid enskilda metoder som kryssfrågor och grupprojeckt. Resultaten indikerar således att klass till viss del har betydelse då det kommer till lärande, i likhet med vad Bourdieu och Bernstein hävdar, men i då det i de flesta fall inte finns några skillnader mellan de olika elevernas upplevelse av vilka undervisningsmetoder som är lärorika kan resultaten relateras till forskare som lägger mer betoning på agentens övertag gentemot strukturerna.

Sökord

Skolan, klasstillhörighet, undervisningsmetoder, lärande, Bourdieu, Bernstein.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	1
2 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH TIDIGARE FORSKNING	3
2.1 KLASS OCH KLASSANALYS	3
2.2 KLASS I SKOLAN	4
2.2.1 Sociala fält, habitus och symboliskt våld	4
2.2.2 Språkliga koder, inramning och klassificering	6
2.2.3 Bourdieu och Bernsteins olika synsätt	7
2.2.3 Tidigare forskning om klass i skolan	7
2.3 PEDAGOGISKA TEORIER OCH UNDERVISNINGSMETODER	9
3 PROBLEMPRECISERING, SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	11
3.1 PROBLEMPRECISERING	11
3.2 SYFTE	11
3.3 FRÅGESTÄLLNINGAR	11
4 METOD OCH MATERIAL	12
4.1 KVANTITATIV METOD	12
4.2 VALIDITET OCH OPERATIONALISERING	12
4.2.1 Enkätens utformning	12
4.2.2 Att mäta och koda klass	13
4.3 URVAL OCH AVGRÄNSNINGAR	14
4.4 GENOMFÖRANDE	15
4.5 ANALYSFÖRBEREDELSE	16
4.5.1 Statistiskt verktyg	16
4.5.2 Index	16
5 RESULTAT	17
5.1 KLASSKILLNADER I ELEVERNAS LÄRANDE VID INDEX AV UNDERVISNINGSMETODER	17
5.2 KLASSKILLNADER I ELEVERNAS LÄRANDE VID ENSKILDA UNDERVISNINGSMETODER	20
5.3 ANVÄNDNINGSFREKVENNS AV OLIKA UNDERVISNINGSMETODER	23
6 DISKUSSION	24
6.1 STUDIENS RESULTAT	24
6.1.1 Skillnader mellan elever med olika klassbakgrund	24
6.1.2 Skolans reproduktion av klass	26
6.1.3 Avsaknad av skillnader mellan elever med olika klassbakgrund	27
6.2 AVSLUTANDE REFLEKTIONER	28
REFERENSER	30
BILAGA 1	1
BILAGA 2	38

TABELLFÖRTECKNING

TABELL 1. FEM TYPER AV UNDERVISNINGSMODELLER	10
TABELL 2. CRONBACHS ALFA PÅ INDEX	17
TABELL 3. ENKEL OCH MULTIPEL REGRESSIONSANALYS PÅ PEDAGOGISKA METODER	19
TABELL 4. ENKEL OCH MULTIPEL REGRESSIONSANALYS PÅ ENSKILDA METODER.....	22
TABELL 5. ANVÄNDNINGSFREKVENNS AV OLIKA UNDERVISNINGSMETODER	23

”Hos var och en av oss, i skiftande proportioner, finns en del av gårdagens människa; det är gårdagens människa som oundvikligt råder över oss, eftersom det närvarande innebär så lite jämfört med det långa loppet i det förgångna, där vi formades och vars resultat vi är” (Bourdieu 1989:79).

1 Inledning

Klasstillhörighetens inverkan på elevers skolgång är ett väl studerat ämne. Trots att det svenska skolsystemet många gånger betraktas som den institution i samhället som mer än andra har till uppgift att tillgodose principen om alla individers lika möjligheter (Jonsson 1988) visar dessa studier att skolan tenderar att reproducera samhällets klasstruktur. Avståndet mellan idén med en skola för alla och den pedagogiska verkligheten har visat sig vara stor (Tallberg Broman, Rubinstein Reich & Hägerström 2002). För att utbildningssystemet ska kunna förändras och svara mot idén om alla elevers lika möjlighet krävs kunskap om vilka krafter inom skolan som tenderar att reproducera klass. Whitty (2001) poängterar att lärares praktiska användning av pedagogik är av vikt och att förståelse om hur undervisningsmetoder tas emot olika av elever med olika bakgrund behövs. Trots den breda forskningen inom området menar Hoadley (2008) att klasstillhörighetens reproduktion genom just pedagogik och undervisning är något som har undersökt i mindre utsträckning.

Tidigare forskning, såväl nationell som internationell, har gång på gång visat att socioekonomisk bakgrund har betydelse för elevens skolgång (Duru-Bellat 2008). Elever från högre klasser får bättre betyg än elever från lägre klasser (Berggren 2006), de väljer oftare att studera teoretiska ämnen vid gymnasiet (SOU 2003) och fortsätter i högre utsträckning sina studier vid högskola och universitet (Brennan & Osborne 2008). Elever tenderar även att uppleva sin skolgång på skilda sätt, då elever med lägre klasstillhörighet oftare beskriver en situation av missanpassning, speciellt då det gäller högre studier (Crozier, Reay, Clayton, Colliander & Grinstad 2008).

Hoadley (2006b) menar att elever med medelklass- respektive arbetarklassbakgrund kommer till skolan med skilda förutsättningar och skolan misslyckas med att utjämna dessa. Utbildningssystemets funktion har således blivit en annan än den som ämnas och skolan har

kommit att kallas en medelklassinstitution. En stor del av studierna på ämnet beskriver dock ett problem som ligger utanför skolans kontroll. Förklaringar till skillnader hämtas i föräldrarnas engagemang och att hemmet värderar utbildning olika högt (Tallberg Broman *et al.* 2002). Frågan om skolans roll kvarstår dock och det som saknas, som Hoadley (2008) poängterar, kan vara studier som kopplar samman det som händer i skolan, i undervisningssituationen, med elevens klasstillhörighet.

Även då frågan om hur undervisning ska ske för att på bästa sätt bidra till lärande har diskuterats inom en mängd pedagogiska teorier har ingen enhetlig syn på ett bästa sätt kunnat nås. Många understryker dock vikten av variation i undervisningen (Lopez & Schroeder 2008). Arfwedson (1998) menar att detta till viss del beror på att ingen pedagogisk teori har visat sig överlägsen någon annan, men främst handlar det om att forskning visat att elever lär sig på olika sätt. Medan några gynnas av lärarledda föreläsningar lär andra bättre av att läsa själva. Elevers lärande är på så sätt beroende av dess förhållande till undervisningsmetoderna.

Relaterat till den forskning som visar att utbildningssystemet tenderar att reproducera klasstillhörighet går det att fråga sig om det finns ett samband mellan elevers socioekonomiska bakgrund och på sättet de tillgodogör sig kunskap. Tallberg Broman *et al.* (2002) menar att det sättet kunskapen förmedlas i skolan tenderar att gynna elever från medelklassen. En skillnad i elevernas sätt att lära relaterat till dess klasstillhörighet skulle alltså kunna utgöra en förklaring till skolans reproducerande funktion, om lärare oftare använder undervisningsmetoder som understödjer medelklasselevens lärande. En förändring av de undervisningsmetoder som används skulle enligt Whitty (2001) kunna reducera skolans klassreproducerande funktion. Att undersöka de eventuella skillnader som finns i elevers uppfattning av undervisningsmetoder och relatera detta till elevernas socioekonomiska bakgrund skulle således inte bara kunna bidra till en förklaring till skolans roll i reproduktionen av klass. Sådan information skulle även kunna utgöra en anvisning om hur skolan kan undvika att medverka till klassreproduktion och på så sätt gå från att vara en medelklassinstitution till att vara den skola för alla den ämnar vara.

2 Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning

2.1 Klass och klassanalys

Klassbegreppet används för att beskriva social stratifikation, strukturell ojämlikhet mellan grupper av människor i samhället¹. Klassanalys handlar vidare om att undersöka förhållandet mellan klass och andra typer av sociala fenomen då det är baserat på en övertygelse att klass är en faktor med konsekvenser för många samhälliga företeelser (Wright 1997). De mest inflytelserika teoretiska ramverken om klass har utvecklats av Marx och Weber. Det marxistiska klassperspektivet utgår från olika gruppers förhållande till produktionsmedlen. Marx talar om två klasser, ägarna av produktionsmedlen, kapitalisterna samt de som får sin inkomst genom arbete hos kapitalisterna, arbetarklassen. Förhållandet mellan klasserna karakteriseras enligt Marx av utnyttjande av arbetarklassen som genom sitt säljande av arbetskraft kan liknas vid varor. Relaterat till Marx ger Weber en vidare definition av klassbegreppet och menar att klass även har med andra ekonomiska skillnader än ägande att göra. Till ställningen i produktionen lägger Weber faktorer som status och kunskap. Medan Marx ser dessa faktorer som en konsekvens av klass menar Weber att de kan ha inflytande på den (Wright 1997).

Wright (1994) menar att skillnaderna mellan Marx och Webers klassteorier inte ska förstoras. De ser båda klass som något vidare än skillnader mellan gruppers materiella förutsättningar. Deras klassanalyser är inriktade på klassernas relationsbaserade karaktär då en klass definieras i förhållandet till en annan och de båda identifierar begreppet genom relationen mellan människor och ekonomiskt relevanta tillgångar. Det som skiljer Marx och Webers syn på klass är till stor del förhållandet mellan agent och struktur då Marx tenderar att fokusera på strukturens begränsande effekt på agenten medan Weber ser mer till agentens subjektiva villkor. Denna skillnad blir speciellt tydlig i dess syn på förändring. Medan Weber betonar möjligheten att byta klass menar Marx att det för den enskilda personen inte är möjligt (Wright 1994).

Bourdieu's definition av klass utgår från såväl Marx och Webers teorier, även om Wright (1997) förtydligar att Bourdieu på intet sätt kan kallas marxist. Detta på grund av att Bourdieu

---

¹ För att beskriva social stratifikation används många begrepp, exempelvis klass eller socioekonomisk bakgrund. I denna studie kommer dessa begrepp användas synonymt. På liknande sätt går det att tala om såväl många som få klasser i samhället. Denna studie kommer att behandla två klasser, högre och lägre klass och använda dessa begrepp synonymt med medel- respektive arbetarklass.

(1998) lägger större tyngd vid sociala relationer mellan människor och betraktar klass som en relativt homogen grupp av agenter som är underkastade liknande existensbetingelser. Enligt Bourdieu (2007) definieras klasstillhörighet av flera olika faktorer. Han talar i termer av kapital och menar att beroende av vilket socialt fält en individ befinner sig i kan kapitalet ta tre olika former, ekonomiskt, socialt samt kulturellt. Medan det ekonomiska kapitalet handlar om monetära tillgångar berör det sociala kapitalet en individs nätverk och det kulturella kapitalet ägandet av kulturella ting, såsom böcker och konstverk samt utbildningsnivå. Bourdieu menar att såväl det sociala som det kulturella kapitalet till viss del kan erhållas från det ekonomiska kapitalet men att uppdelningen av kapitalformerna ger en vidare definition av klasstillhörighet.

Även i Bernsteins definition av klassbegreppet går det att se influenser av såväl Marx som Weber. Bernstein (1990) talar om klassrelationer i termer av skillnader i tillgången av makt och kontroll mellan olika sociala grupper i samhället. Dessa skillnader skapas, distribueras, legitimeras och omskapas genom symboliska värden som har sin källa i den sociala arbetsdelningen. Bernstein fokuserar särskilt på relationen mellan klass och processen då klass reproduceras och menar att existerande klasskillnader möjliggör en maktdistribution som producerar, kontrollerar och legitimerar möjligheterna till reproduktionen.

2.2 Klass i skolan

2.2.1 Sociala fält, habitus och symboliskt våld

Centralt för Bourdieus teorier rörande utbildning är begreppen socialt fält, habitus och symboliskt våld (Noyes 2006). Ett socialt fält definieras som ett område där agenter och institutioner för en kamp om något som är gemensamt för dem. Om skolan ses som det sociala fältet går det att tala om en kamp om undervisningens mål och mening. (Bourdieu & Passeron 1970). Begreppet habitus beskriver hur en individs sociala bakgrund påverkar dennes tänkande, idéer och värderingar. Det handlar för individen själv om ett oreflekterat sätt att vara som har skapats genom livets socialiserande förlopp. En människas habitus påverkas av blandningen av kapital som finns under uppväxtens sociala fält och olika gruppers habitus leder i längden till olika sätt att se på saker och ting. Symboliskt våld kan beskrivas som processen då en dominerande grupp etablerar sina idéer som norm. Det handlar om hur det habitus som finns hos en i samhället dominerande grupp betraktas som objektivt riktigt och denna grupps värderingar på så sätt blir för givet tagna (Bourdieu 1990).

I Bourdieu och Passerons (1970) teorier om skolans pedagogiska arbete bidrar begreppen socialt fält, habitus och symboliskt våld till en sammansatt förklaring av skolans klassreproducerande funktion. Bourdieu och Passeron menar att allt pedagogiskt handlande kan ses som symboliskt våld då det sker en överföring av idéer om hur världen ser ut. Skolan reproducerar sociala och ekonomiska skillnader i samhället genom att det är den dominerande gruppens idéer och värderingar som kommer till ytan. Bourdieu och Passeron menar även att skolan som institution mer aktivt och på ett direkt sätt bidrar till reproduktionen. Eftersom en individs primära habitus har skapats utav det primära pedagogiska handlandet, det vill säga av föräldrarna under uppväxten, påverkar detta individens möten med andra miljöer. Hur produktivt det pedagogiska arbetet är i skolan för den individuella eleven påverkas därav hur dennes primära habitus ser ut. Bourdieu och Passeron menar att individer med ett primärt habitus som liknar skolans har lättare att ta till sig det sekundära habitus som skolan tillhandhåller. Här närmar sig Bourdieu och Passeron att tala mer specifikt om hur pedagogiska undervisningsmetoder är något som medverkar till skolans reproducerande funktion. Som exempel tar de inläring baserade på praktiska respektive teoretiska uppgifter. Om eleven tidigare i sitt liv har lärt sig med hjälp av praktiska uppgifter istället för med ord är det dessa typer av uppgifter som eleven behöver för inläring.

Bourdieu och Passeron (1970) menar att då den dominerande samhällsklassens pedagogiska arbetssätt präglas av en traditionalism i form av teoretiseringar och verbalisering snarare än praktisk behärskning, är det detta arbetssätt som understöds i skolan. Då det habitus elever från den dominerande samhällsklassen har stämmer överens med det som råder i skolan har dessa således förtur då det gäller inläringen. I motsats till teorier som beskriver inläringen som en process inom individen menar Bourdieu och Passeron på detta sätt att den är starkt präglad av samhälleliga strukturer, såsom klasstillhörighet. Enligt Bourdieu (1990) skulle mycket av den ojämlikhet som bygger på det kulturella arvet försvinna om alla elever skulle ges tekniken att undersöka samt att fritt välja hur dess arbete skulle läggas upp. På liknande sätt menar Bourdieu och Passeron (1970) att det pedagogiska arbetet, för att vara så produktivt som möjligt, förutsätter ett erkännande om skillnaderna mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund samt en förståelse för hur detta ska mötas.

2.2.2 Språkliga koder, inramning och klassificering

I likhet med Bourdieu menar Bernstein (1990) att barn med olikartad social och ekonomisk bakgrund utvecklas olika vilket påverkar dem i skolan. Bernsteins fokus ligger i språkets betydelse då han menar att barn från olika samhällsklasser tenderar att präglas av olika språkliga koder. Elever från lägre klasser tenderar att ha utvecklat en begränsad kod till följd av den språkliga kultur de vuxit upp med. Medan denna begränsade kod passar vid samtal om konkreta upplevelser lär sig elever från högre klasser att uttrycka sig mer i generella termer och om abstrakta idéer, en utvecklad kod. Då skolan traditionellt sett har fokuserat mer på inläring med teoretiskt fokus stämmer det sätt som elever från lägre klasser lärt sig att använda språket inte överens med den pedagogik de möts av i skolan (Giddens 2001). Bernstein (1990) menar vidare att det är lättare för eleverna från högre klasser att förstå en begränsad kod, än för eleverna från de lägre klasserna att förstå den utvecklade koden. Han refererar till en studie där elever med högre respektive lägre socioekonomisk bakgrund fick ge olika förklaringar till en uppgift. Medan eleverna från lägre klass endast lyckades ge en typ av förklaring, som hade med deras egen livsvärld att göra, behärskade elever från högre klasser att ge denna förklaringstyp liksom en annan, som hade en mer teoretisk bakgrund.

Bernstein (1996) talar vidare om klassificering och inramning. Begreppet klassificering handlar om relationer mellan kategorier, som agenter, och vidhållandet av dess gränser. Klassificeringen är stark om gränserna mellan kategorierna är tydliga, och svag där gränserna på något sätt har suddats ut. Inramning handlar om hur relationen mellan överordnad och underordnad ser ut. I skolsammanhang går det till exempel att tala om relationen mellan lärare och elev och då det gäller pedagogik menar Bernstein att inramning på mikronivå handlar om kontrollen över kommunikationsregler. Medan en stark inramning innebär begränsade valmöjligheter för eleven då det gäller urvalet och organiserandet av kunskapen som förmedlas, betyder en svag inramning att eleven har mer kontroll. Bernstein (2007) menar att pedagogiskt handlande kan förstås som en överföring av kulturella normer, idéer och värderingar som verkar såväl kulturellt reproducerande som producerande. I samband med hur något överförs menar Bernstein (1983) att förändring är möjlig om såväl klassificering som inramning är svag. Bernstein använder begreppet osynlig pedagogik och menar att en sådan typ av överföring inte upphöjer tidigare erfarenheter på samma sätt som traditionell pedagogik. Istället omvandlas den traditionella pedagogikens reproduktion av sociala strukturer till strukturer som utgår ifrån den individuella eleven och kan således bidra till ökad

social rörlighet. Enligt Hoadley (2006a) synliggör detta Bernsteins dualistiska bild av förhållandet mellan struktur och agent. Han ser strukturernas övergripande reproduktionsbenägenhet men även agentens förmåga till förändring. Strukturens reproducerande innebär emellertid att det finns en olikartad distribution av makt och kontroll mellan olika sociala klasser. Att medelklasseleverna i studien citerad ovan, lyckades ge två typer av förklaringar kan utifrån detta förstås som att en stark klassificering finns mellan skola och hem för dess elever. På liknande sätt som Bourdieu hävdar att ett habitus mer likt medelklassens råder i skolan menar Bernstein (1996) således att eleverna från högre klasser tenderar att följa med bättre i skolan på grund av att den pedagogik som används är mer lik den som finns i medelklasshem. Med bakgrund i detta menar Bernstein att det är svårt att konstruera undervisningsmetoder eller uppgifter med samma betydelse för elever med olika socioekonomisk bakgrund.

2.2.3 Bourdieu och Bernsteins olika synsätt

Trots de likheter som finns mellan Bourdieu och Bernsteins teoretiska bidrag menar Bernstein (1996) att han och Bourdieu till viss del har skilda syn på utbildningssystemets roll i klassreproduktionen. Medan Bourdieu menar att skolan som andra institutioner i samhället präglas av det symboliska våldet och påverkas av de omgärdande strukturerna, lägger Bernstein mer fokus på interna relationer i skolan (Lingard 2007). Således blir en subtil skillnad i synen på klass tydlig, likt den mellan Marx och Weber, där Bourdieu tenderar att framhäva strukturen och Bernstein agenten.

Agentens roll i utbildningssystemet framhävs än mer av Beck (i Morrison 2008) som menar att traditionella uppdelningar som klass, kön och etnicitet har föregåtts av agentens unika identitet. Han menar inte att bestrida de studier som visar på att klass har betydelse, men lägger förklaringen till sådana resultat i agentens subjektiva upplevelse av klasstillhörighet snarare än strukturernas tröghet till förändring. Whitty (2001) menar också att det går att vara kritisk till en syn på skolan som ett viljelöst redskap som inte på något sätt kan påverka det omkringgårdande samhällets klasstruktur.

2.2.3 Tidigare forskning om klass i skolan

Lingard (2007) menar att läraren kan göra skillnad då det gäller effekten av skolans klassproduktion genom användning av alternativ pedagogik och didaktik och kritiserar,

liksom Beck, Bourdieu fokus vid strukturernas obenägenhet till förändring. Enligt Lingard och Mills (2007) är lärarens val av undervisningsmetoder den faktor som kan tillskrivas mest ansvar för variationen i elevernas läroresultat. Leibowitz (2009) uppmärksammar vidare vikten i att eleven känner sig hemma i skolan. Detta kan relateras till undervisningsmetoder på så sätt att eleven hemifrån har lärt sig ett sätt att lära och att detta behövs fångas upp av skolan så att eleven får chans att utnyttja sin förmåga att ta till sig undervisningen. Emellertid ges i denna forskning inget svar på hur olika typer av undervisningsmetoder påverkar eller uppfattas av elever med olikartad klassbakgrund.

Hoadley (2008) går ett steg närmre den frågan då hon menar att undervisningsmetoderna tenderar att skilja sig från varandra beroende på skolans frekvens av medelklass- respektive arbetarklasselever. Resultat från en studie gjord i Sydafrikanska grundskolor visade att arbetssätten i skolor med mer medelklasselever tenderade att vara mer individuellt och att elevens förståelse stod i centrum. Detta skilde sig från de skolor med fler arbetarklasselever där undervisningen karaktäriserades av mer repeterande och begreppsmässigt lärande. Hoadley (2006a) relaterar sin forskning till Bernsteins begränsad och utvecklade koder och menar att skolan reproducerar dessa genom att skilda pedagogiska undervisningsmetoder används i olika typer av skolor.

Kopplat till undervisningsmetoder och klass menar Kernell (2002) elever med en lägre socioekonomisk bakgrund borde erbjudas alternativa undervisningsmetoder, vid sidan av det han kallar det akademiska sättet. Bakom denna idé verkar det finnas en tanke om att elever med lägre socioekonomisk bakgrund tenderar att lära sig sämre vid användningen av en akademisk typ av pedagogik. Kopplat till detta menar Svenning och Svenning (i Tallberg Broman *et al.* 2002) att barn från olika klasser uppfostras på olika sätt. Medan barn från de lägre klasserna fostras till lydnad och anpassning, fostras barn från de högre klasserna till självständighet och andra egenskaper som ofta premieras i skolan, som målmedvetenhet och eget ansvar. Relaterat till undervisningen skulle detta kunna tyda på att elever från lägre klasser tenderar att tillgodogöra sig kunskap bättre vid mer styrda aktiviteter, medan elever med högre klasstillhörighet lär sig bättre vid självvalda och mer fria metoder.

Dessa skillnader visade sig emellertid inte då Oscarsson och Svingby (2005) testade hur eleverna ansåg sig lära i SO-ämnena med ett antal olika undervisningsmetoder. De beskriver att det inte verkar finnas någon klasskillnad då det gäller elevernas inställning till självständighet eller anpassning i undervisningen. Inte heller då det gäller elevaktiva eller

passiva arbetssätt finns någon skillnad. Oscarsson och Svingby finner därav att elevernas klasstillhörighet inte har någon betydelse för deras upplevelse av lärande vid olika undervisningsmetoder, däremot finner de vissa samband då det gäller kön. Även andra forskare har menat att klasstillhörighet inte bör ses som en sådan avgörande faktor i en individs liv. Payne (2009) menar exempelvis att det är fel att tala om elever från lägre klasser i termer av att dess klasstillhörighet är något som hindrar dess förmåga till lärande. Emellertid framhäver även Payne att situerat lärande, olika undervisningsmetoder på olika platser och för olika elever, är av stor vikt för alla elevers lärande.

2.3 Pedagogiska teorier och undervisningsmetoder

Såväl Bourdieu som Bernstein diskuterar hur elever med olikartad socioekonomisk bakgrund tenderar att tillgodogöra sig kunskap på olika sätt, emellertid talar ingen av dem specifikt om vilka undervisningsmetoder som gynnar den ena eller andra gruppen. Hur undervisning kan läggas upp diskuteras däremot inom en mängd pedagogiska teorier (Arfwedson 1998). Uppdelningen av dessa teorier kommer i denna studie ske med utgångspunkt i Arfwedson (1998) som delar upp pedagogiska teorier i fyra grupperingar; reformpedagogiska, bildningsteoretiska, vetenskapsorienterade samt undervisningsteknologiska. Inom vardera av dessa grupperingar ryms ett antal pedagogiska teorier som alla har olika sätt att förhålla sig till undervisningens mål, innehåll och didaktiska principer. Arfwedson beskriver även en form som han kallar traditionell pedagogik och till skillnad från uppdelningen i fyra undervisningsmodeller kommer traditionell pedagogik här framställas som en femte form. Av största vikt för denna studie är att Arfwedson omsätter teorierna i praktiska undervisningsmetoder. Nedan följer en sammanställande tabell över de fem undervisningsmodellerna samt mer djupgående information om varje typ.

Tabell 1. Fem typer av undervisningsmodeller. (Med utgångspunkt i Arfwedson 1998:38)

Reform- Pedagogiska	Bildnings- Teoretiska	Vetenskaps- Orienterade	Undervisnings- teknologiska	Traditionella
<i>Didaktiska principer inom ramen för de olika modellerna</i>				
Projektundervisning Montessori, Freinet	Kommunikativ Flerperspektiv	Problembaserat Lärande	Programmerad undervisning	Klassundervisning Lärareffektivitets- Modellen
<i>Exempel på undervisningsmetoder</i>				
Grupprojekt Betingarbete Elevernas fria val	Kritiskt tänkande Flerperspektivsamtal	Problemlösning Laborativt upptäckande	Datorbaserad undervisning Kryssfrågor	Katederledda lektioner Enskilt arbete

De reformpedagogiska modellerna handlar till stor del om elevens delaktighet och handlingsfrihet. Konkreta undervisningsmetoder som samverkar med dessa modeller är undervisning utifrån projekt eller beting och att eleverna fritt får välja arbetsuppgifter och arbetsmaterial. De bildningsteoretiska modellerna utgår å andra sidan från att kritiskt tänkande kan utveckla elevens lärande. I undervisningssituationen menar Arfwedson (1998) att detta kan ta sig i uttryck genom diskussioner eller uppgifter som fokuserar flera perspektiv och kritiskt tänkande. De vetenskapsorienterade modellerna fokuserar vidare på elevens lärande som en process i sig, och mindre på lärandets innehåll. I en undervisningssituation kan ett sådant lärande ske genom att läraren ger eleven ett problem som eleven sedan får lösa på egen hand. Den vetenskapsorienterade modellen fokuserar således på att eleven ska utvecklas till en problemlösande individ och mer tyngd läggs på processen att tillgodogöra sig kunskap än kunskapen i sig. Gemensamt för de undervisningsteknologiska modellerna är att nyare former av teknologi kan vara till hjälp i undervisningen. Det kan handla om datorledda lektioner eller elevens chans att använda valfria medier i sitt arbete. Programmerad undervisning har sin historia längre bak i tiden när inläring genom exempelvis kryssfrågor eller ensidigt repeterande moment förespråkades men i och med datorernas utveckling menar Arfwedson att denna typ av arbetssätt kommit tillbaka. Den traditionella formen som Arfwedson beskriver består till sist av pedagogik som klassundervisning där läraren har den styrande rollen och alla elever gör samma sak, som exempelvis lyssna på en katederledd föreläsning eller arbeta individuellt med samma uppgift.

3 Problemprecisering, syfte och frågeställningar

3.1 Problemprecisering

Hur undervisning ska ske för att på bästa sätt bidra till elevers lärande diskuteras inom en mängd pedagogiska teorier (Arfwedson 1998). Konsensus om en bästa metod har inte kunnat nås, istället finns idag ett överensstämmande om att en variation av undervisningsmetoder är av vikt för att nå elevers olikheter (Lopez & Schroeder 2008). En av de olikheter som finns mellan elever är dess socioekonomiska bakgrund och med Bourdieu och Bernsteins teorier som utgångspunkt går det att fråga sig om det finns ett samband mellan elevernas bakgrund och deras lärande. Tenderar elevernas tillgodogörande av kunskap vara beroende av dess klasstillhörighet? Såväl Bourdieu som Bernsteins beskriver skolans undervisningstradition som mer lämpad för elever med högre klassbakgrund (Lingard & Mills 2007), då dessa elever har lättare att tillämpa det teoretiska och abstrakta tänkandet som ofta krävs i skolan. Att undervisningen tenderar att ske med metoder som anammats bäst av elever med högre socioekonomisk bakgrund skulle således kunna utgöra en förklaring till forskning som visar att på skolans klassreproducerande funktion.

3.2 Syfte

Med utgångspunkt i Bourdieu och Bernsteins teorier om hur skolan genom pedagogik och undervisningsmetoder tenderar att reproducera samhällets klasstruktur är syftet med denna studie att belysa eventuella samband mellan elevers socioekonomiska bakgrund och deras upplevelse av lärande vid olika undervisningsmetoder. Då skolan enligt såväl Bourdieu som Bernstein tenderar att använda undervisningsmetoder som passar elever med högre klassbakgrund, har denna studie även syfte att belysa hur ofta eleverna anser att de olika undervisningsmetoderna används.

3.3 Frågeställningar

- Finns det en skillnad i vilka undervisningsmetoder elever med olika klasstillhörighet finner lärorika?
- Tenderar skolan att mer frekvent använda undervisningsmetoder som uppfattas lärorika av eleverna med högre klassbakgrund?

4 Metod och material

4.1 Kvantitativ metod

För att belysa eventuella samband mellan elevers socioekonomiska bakgrund och deras upplevelse av lärande vid olika undervisningsmetoder genomfördes en enkätstudie riktad till gymnasieelever. Valet av kvantitativ metod var inte självklart. En kvalitativ studie, genom exempelvis observation eller intervjuer, skulle kunna ha gjorts för att undersöka ett fåtal elevers uppfattning om hur de tillgodogör sig kunskap. Då intresset i föreliggande studie varit att undersöka fenomenet i mer generella termer föll valet ändå på en kvantitativ undersökning, då en kvantitativ undersökning genom fler analysenheter ger möjlighet till att urskilja tydligare samband (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud 2007). Muijs (2004) menar på liknande sätt att kvantitativ metod lämpar sig bra då det handlar om att undersöka ett stort antal fall för att kunna se generella samband, men också då det handlar om studier som söker efter förklaringar med orsakverkansamband. En kvantitativ metod kan på så sätt möjliggöra studies syfte att belysa eventuella samband mellan elevers socioekonomiska bakgrund och deras upplevelse av lärande vid olika undervisningsmetoder. Genom att därtill göra en statistisk analys på materialet kan flera variabler ställas mot varandra och kontrollera effekter från fler variabler (Esaiasson *et al.* 2007).

4.2 Validitet och operationalisering

4.2.1 Enkätens utformning

En enkät bestående av totalt 49 frågor, indelade under åtta huvudfrågor, konstruerades för att undersöka elevernas uppfattning av lärande med olika undervisningsmetoder (bilaga 1). Fråga ett bestod av 20 underfrågor som konstruerats för att undersöka den beroende variabeln undervisningsmetod. Då överensstämmelse mellan de operationella indikatorerna och den teori som används är av stor vikt för studiens validitet (Esaiasson *et al.* 2007) utgick dessa frågor från Arfwedsons (1998) fem pedagogiska modeller och dennes förslag på undervisningsmetoder inom respektive modell.² Det kan emellertid vara av vikt att påpeka att det är undervisningsmetoder och inte pedagogiska teorier som mäts, vilket innebär att resultaten kommer att spegla typiska undervisningsmetoder inom respektive modell och inte hela den pedagogiska teorin. Fråga två bestod av samma 20 underfrågor som fråga ett men

---

² Fråga d, f, i och n berör de reformpedagogiska undervisningsmetoderna, fråga a, e, j, och k de bildningsteoretiska, fråga c, l, p och s de vetenskapsorienterade, fråga b, g, m, och o de undervisningsteknologiska och fråga h, q, r och t de traditionella undervisningsmetoderna.

konstruerades för att undersöka hur ofta eleverna ansåg att de olika metoderna användes i undervisningen. Såväl fråga ett som fråga två formulerades med hjälp av liknande frågor som använts i en studie genomförd av Oscarsson och Svingby (2005). Svartalternativen skilde sig dock något då det på fråga ett användes en femgradig skala med ytterpunkterna instämmer helt och tar helt avstånd, medan det på fråga två användes en fyrgradig skala, från mycket ofta till aldrig, för att undgå en stark koncentration runt mittenvärdet. Enkäten bestod vidare av fyra frågor kring demografisk data för att mäta de oberoende variablerna kön, etnicitet och klass. Valet att även mäta kön och etnicitet gjordes för att kunna kontrollera eventuell påverkan eller samband mellan dessa faktorer och klasstillhörighet (Esaiasson *et al* 2007).

4.2.2 Att mäta och koda klass

Att mäta elevernas klasstillhörighet kan vara problematiskt på flera sätt och hur mätningen och kodningen går till har stor betydelse för studiens validitet. Att det inte finns någon universell definition av klassbegreppet innebär en svårighet (Oskarsson 2007). Elevers klasstillhörighet definieras därtill inte utifrån dem själva utan utifrån dess föräldrar. Detta gör att eleverna blir andrahandskällor vid besvarandet av enkäten vilket minskar dess tillförlitlighet (Jaeger & Holm 2007). Ett sätt att mäta klasstillhörigheten skulle kunna vara att fråga om elevens subjektiva klass, det vill säga vilken klass denna själv anser sig tillhöra. Oskarsson (2007) menar dock att individens subjektiva klass teoretiskt är något helt annat än klassificeringar av mer objektiva slag. Det finns en risk att eleverna inte tolkar klasstillhörigheten på det sättet som görs i studien vilket skulle leda till problem med validiteten. Då denna undersökning kräver en mer objektiv form av klasstillhörighet gjordes valet att definiera klass utifrån föräldrarnas yrke. För en sådan definition kodningen av yrken avgörande för vilket schema över klasser som sedan kan användas i tolkningen (Oskarsson 2007). I denna undersökning valdes den svenska standarden för svensk yrkesklassificering (SSYK). SSYK delar upp yrken i nio övergripande kategorier uppdelade i huvudgrupp, yrkesgrupp och undergrupp vilket gör det möjligt att hitta det exakta yrket som respondenten angett och göra en kodning utefter detta (SCB 2009). Eftersom det teoretiska intresset här ligger vid elevernas klasstillhörighet och inte föräldrarnas yrke är det av stor vikt att klasstillhörigheten i ett andra steg klassificeras utifrån yrket. Denna klassificering kan göras med hjälp av klassscheman. Enligt Oskarsson är Erikson, Goldthorpe och Portocarero (EGP) är ett av de mest använda klassschemana inom europeiska studier. EGP utgår ifrån ägande- och anställningsförhållande i sin definition av klass. Yrken som innebär hög grad av specifik kompetens samt små möjligheter av kontroll från arbetsgivarens sida benämns

tjänstekontrakt. De yrken som inte har krav på specifik kompetens och där arbetsgivarens kontroll av den anställde är stor kallas arbetskontrakt. Mellan dessa två finns ytterligare en variant, ett blandat kontrakt, som handlar om yrken där den anställde exempelvis har en specifik kompetens men där arbetsgivaren ändå har hög kontroll (Oskarsson 2007). Enligt Oskarsson är en brist i EPG är att det inte finns en entydig standard hur klassdefinitionen går till utefter yrkesgrupperna. För att förenkla föreliggande studie gjordes först en kategorisering av yrkesområdena i SSK till typ av kontrakt, därefter en omkodning av EPG:s tre typer av kontrakt till två klasser, där arbetarkontrakt kodades som lägre klass och service- samt blandat kontrakt kodades som högre klass³.

Enligt Jæger och Holm (2007) mäts elevers klasstillhörighet i de flesta studier antingen genom föräldrarnas socioekonomiska resurser, som oftast definieras genom deras yrken, eller genom den utbildningsnivå föräldrarna har uppnått. Som ett komplement till föräldrarnas yrke ställdes därför en fråga om föräldrarnas utbildningsnivå i enkäten. Att använda båda dessa faktorer i tolkandet av högre respektive lägre klass genererar även en icke-ekonomisk form av högre klass, att jämföra med Bourdieus begrepp kulturellt kapital. Därtill kan användandet av båda variablerna minska eventuella oklarheter i elevernas svar. Till sist kan nämnas att elevens klass kodades utifrån den förälder med högst klasstillhörighet i fall då föräldrarnas klasstillhörighet skilde sig åt.

4.3 Urval och avgränsningar

Tidigare studier gjorda på ämnet har ofta genomförts i grundskolans yngre år (Hoadley 2006a, 2007) eller på universitet och högskola (Crozier *et al* 2008). I denna studie har valet av population fallit på elever i gymnasiet. Detta val baseras dels på att elever i gymnasieskolan ett intressant objekt då stor del av sorteringen till högre studier till stor del inom denna instans (Åberg 1992). Därtill går det till skillnad från elever i grundskolans yngre år, att vända sig till eleverna själva och på det sättet nå deras upplevelse av situationen. Då studiens syfte handlar om att belysa hur olika elever uppfattar att de lär sig av olika undervisningsmetoder är detta av stor vikt och det bidrar till en diskrepans mellan den föreliggande undersökningen och tidigare studier (Anyon 1980, Hoadley 2006a) som fokuserat på skillnader mellan medelklass- och arbetarklassskolor snarare än skillnader elever emellan. Ytterligare ett val handlade om vilket ämne undersökningen skulle beröra. Ett val att basera undersökningen på endast ett ämne gjordes med bakgrund i att olika undervisningsmetoder är mer eller mindre vanliga i

---

³ För vidare information om de kodningar som gjorts se bilaga 2

olika ämnen (Arfwedson 1998). Valet av ämne föll på samhällskunskap på grund av dess storlek i gymnasieskolan samt en tro på att det är förhållandevis vanligt att använda sig av en variation av undervisningsmetoder inom detta ämne. För att avgränsa studien ytterligare begränsades valet av respondenter till de som studerade på samhällsprogrammet, ett program där det går att finna elever från olika samhällsklasser (Broady & Börjesson 2008).

En kvantitativ studie har ofta en strävan att kunna tala om generella samband och genom ett urval kunna uttala sig om hela populationen. För att detta ska kunna ske krävs ett representativt urval av populationen genom ett slumpmässigt urval (Esaiasson *et al.* 2007). Att genomföra en sådan typ av urval i denna studie skulle vara svårt då studien förutsätter att respondenterna har prövat de olika typer av undervisningsmetoder som var ämnade att undersökas. För att få tag på sådana klasser kontaktades samhällskunskapslärare i skolor som antogs ha elever från olika bakgrunder med frågan om de ansåg sig använda några alternativa undervisningsmetoder. Enkäten delades ut i klasser där läraren svarat jakande och urvalet kan således kategoriseras som ett icke slumpmässigt urval (Esaiasson *et al.* 2007).

4.4 Genomförande

Enkäten delades ut till eleverna i klassrummet i samband med samhällskunskapslektioner. Detta gjorde att respondenterna kunde informeras om studiens syfte samtidigt som svårigheter kunde förklaras och de frågor som kunde innebära risk för tolkning förtydligas. Genom att de subjektiva inslagen och risken för slumpmässiga influenser på det sättet minskades, ökar undersökningens reliabilitet (Esaiasson *et al.* 2007).

Totalt delades enkäten ut till åtta klasser fördelade på fyra gymnasieskolor. Genom att dela ut och samla in enkäterna i klassrummet minimerades det externa bortfallet. Enkäten delades ut till 211 elever och 206 samlades in. Totalt var det externa bortfallet således endast fem enkäter. Det interna bortfallet, där respondenterna har missat eller inte kunnat svara på enskilda frågor, kommer att redovisas i behandlandet av de separata frågorna i resultatdelen. Av de elever som svarade på enkäten var 63,5 procent tjejer och 36,5 procent killar. Antal elever där en eller båda föräldrar var födda i Sverige var 75,2 procent, medan 24,8 procent hade två föräldrar som var födda utanför Sverige. Den största andelen av de elever som besvarade enkäten kunde utifrån föräldrarnas yrke kategoriseras som medelklass, 60,5 procent, medan 39,5 kunde kategoriseras som arbetarklass. Om kategoriseringen gjordes

utifrån föräldrarnas yrkesnivå blev medelklassgruppen något större med 65,5 procent gentemot arbetarklassens 34,5 procent.

4.5 Analyzförberedelser

4.5.1 Statistiskt verktyg

Till de statistiska analyserna i studien användes statistikprogrammet PASW Statistics 18. För att studera hur den oberoende variabeln, elevens upplevelse av lärande vid olika undervisningsmetoder, påverkas av den beroende variabeln klasstillhörighet användes regressionsanalys. I den vanligaste formen av regressionsanalys är den beroende variabeln, som här, av kvantitativ karaktär medan den oberoende variabeln kan vara såväl kvantitativ som kvalitativ. Detta var av stor vikt för analysen då klassvariabeln, oavsett en indelning utifrån yrke eller utbildning befinner sig på en nominalskala eftersom det inte finns en direkt ordningsföljd emellan de olika klasserna men de kan delas in i ömsesidigt uteslutande kategorier. Tolkningen av en regressionskoefficient för en sådan variabel, en såkallad dummyvariabel, görs genom att se till hur mycket högre det förväntade värdet på den beroende variabeln är för dem som är kodade 1 jämfört med dem som är kodade 0 (Djurfält & Barmark 2009). Genom att använda sig av multipel regressionsanalys går det vidare att studera effekten av den i detta fall intressanta variabeln, klasstillhörighet, vid kontroll för andra oberoende variabler (Teorell & Svensson 2007).

4.5.2 Index

Fem index konstruerades efter Arfwedsons (1998) uppdelning av de pedagogiska undervisningsmetoderna; reformpedagogiska, bildningsteoretiska, vetenskapsorienterade, undervisningsteknologiska samt traditionella undervisningsmetoder. För att mäta hur väl de olika frågorna i indexet korrelerar med varandra mättes Cronbachs alfa på respektive index (tabell 3). Värdet på en sådan mätning varierar mellan 0 och 1. Bobko (2001) menar dock att det bör vara större än ,70 för att god intern reliabilitet skall föreligga.

Tabell 2. Cronbachs alfa (α) på index

<i>Index</i>	<i>Items</i>	<i>A</i>	<i>N</i>
Reformpedagogisk	4	,49	200
Bildningsteoretisk	4	,70	205
Vetenskapsorienterad	4	,61	205
Undervisningsteknologisk	4	,61	204
Traditionell	4	,56	203

Då värdet på Cronbachs alfa inte översteg ,70 förutom då det gäller den bildningsteoretiska modellen går det inte att säga att god intern reliabilitet råder. På grund av detta resultat testades korrelationen mellan ett par andra frågor i tron om att dessa möjligtvis kunde samvariera mer. Bland annat testades Cronbachs alfa på de frågor som hade med gruppuppgifter att göra (fråga e, n och s). Inte heller korrelationen mellan dessa frågor visade sig vara speciellt stark och valet gjordes därav att använda och analysera de fem index som föreställer Arfwedson (1998) fem pedagogiska modeller trots dess svaga reliabilitet. Utöver detta gjordes analyser på var fråga för sig för att se om det i någon enskild undervisningsmetod fanns signifikanta skillnader mellan elever med högre respektive lägre klasstillhörighet.

5 Resultat

5.1 Klasskillnader i elevernas lärande vid index av undervisningsmetoder

För att undersöka klasstillhörighetens förklaringskraft samt skillnader mellan medelklass- och arbetarklasselevernas lärande vid olika undervisningsmetoder genomfördes enkla och multipla regressioner på respektive index (tabell 3). De enkla regressionsanalyserna med klasstillhörighet som oberoende variabel visar sig inte ha någon förklaringsseffekt på den reformpedagogiska, den vetenskapsorienterade och den traditionella modellen. Att värdet på determinationskoefficienten (R^2) är noll, som är fallet för dessa pedagogiska metoder, innebär att förklaringskraften är obefintlig (Teorell & Svensson 2007). Utifrån detta går det att dra slutsatsen att klasstillhörigheten inte kan förklara eventuella skillnader i de tre modellerna. För såväl den reformpedagogiska modellen som den vetenskapsorienterade och den traditionella modellen är skillnaderna mellan eleverna från högre respektive lägre klass därtill väldigt liten och ej signifikant. Då det gäller den undervisningsteknologiska modellen är

värdet på R^2 högre än noll vilket innebär att en viss del av variationen i den beroende variabeln, undervisningsmetoden, kan förklaras av den oberoende variabeln klasstillhörighet. Determinationskoefficienten är dock även i detta fall liten (ca 1 procent) och klasskillnaden även den liten och utan signifikans.

Även determinationskoefficienten för den bildningsteoretiska modellen är i den enkla regressionen liten, 1,4 procent av variationerna i undervisningsmetoden går att förklara utifrån klasstillhörigheten, men i detta fall finns signifikanta skillnader mellan elever från högre och lägre klasser. Som framgår av tabellen är β -koefficienten för den bildningsteoretiska modellen signifikant på en 90 procentig säkerhetsnivå ($\beta=0,154$ $p<,10$). Då den oberoende variabeln, som detta fall, är en dummyvariabel (kodad som 0=arbetarklass och 1=medelklass) anger β -koefficienten hur mycket högre det förväntade värdet på den beroende variabeln är för dem som är kodade 1 jämfört med dem som är kodade 0 (Djurfeldt & Barmark 2009). Detta betyder att det förväntade värdet för medelklasseleverna är 0,154 högre än för arbetarklasseleverna på den 5-gradiga bildningsteoretiska skalan. Resultatet indikerar således att eleverna med högre klassbakgrund anser lära sig bättre med denna metod jämfört med eleverna med lägre klassbakgrund.

Vid den multipla regressionsanalysen blir resultaten för den bildningsteoretiska modellen än mer intressanta. I den multipla regressionsanalysen ses den beroende variabeln som en funktion av flera oberoende variabler och kan därav användas för att se klasstillhörighetens effekt på den beroende variabeln med kontroll för andra förklaringsvariabler (Teorell & Svensson 2007), som elevernas kön och etnicitet. Vid kontroll av dessa variabler, samt interaktionseffekten mellan klass och kön respektive etnicitet, ökade determinationskoefficienten för den bildningsteoretiska modellen ($R^2=,036$) vilket innebär att 3,6 procent av variansen i den beroende variabeln kan förklaras av de oberoende variablerna tillsammans. Teorell och Svensson (2007) menar dock att R^2 nästan alltid går upp när nya variabler läggs till förklaringsmodellen, även om de inte har någon egentlig effekt på den beroende variabeln. Av större intresse är däremot att både β -koefficienten och signifikansen på klasstillhörighetsvariabeln ökar vid kontroll för de andra oberoende variablerna. ($\beta=,248$, $p<,05$) Vid kontroll för kön och etnicitet samt interaktionseffekterna ökar således effekten av klasstillhörighet.

Tabell 3. Enkel och multipel regressionsanalys på pedagogiska metoder

	Beroende variabel: Undervisningsmetod (0 till 4, högre värde = lär sig bättre)				
	<i>Reform- pedagogisk</i>	<i>Bildnings- teoretisk</i>	<i>Vetenskaps- orienterad</i>	<i>Undervisnings- teknologisk</i>	<i>Traditionell</i>
<i>Enkel regressionsanalys</i>					
Klasstillhörighet ⁴	0,09 (,093)	0,154* (-,092)	0,095 (,092)	-0,144 (,102)	-0,045 (,096)
R ²	0	,014	0	,01	0
n	199	203	203	202	201

<i>Multipel regressionsanalys</i>					
Klasstillhörighet	,131 (,131)	,248** (,131)	,104 (,132)	-,081 (,144)	,037 (,136)
Kön	-,354*** (,118)	-,154 (,117)	,074 (,118)	,04 (,127)	-,08 (,122)
Etnicitet	,114 (,167)	,225 (,168)	,128 (,170)	,28 (,183)	-,081 (,179)
Klass x Kön	,145 (,205)	,108 (,206)	-,046 (,207)	,019 (,225)	-,157 (,214)
Klass x Etnicitet	-,059 (,221)	-,054 (,168)	-,054 (,224)	,003 (,244)	,304 (,235)
R ²	,054	,036	,014	,04	,025
n	197	200	200	199	198

*p < ,10. **p < ,05. ***p < ,01.

⁴ Elevernas klasstillhörighet har här bestämts utifrån föräldrarnas yrke. Då analyserna har gjorts har föräldrarnas yrke samt undervisningsnivå testats. Då dessa i samtliga fall har visat mycket liknande resultat har valet gjorts på att endast redovisa en klassvariabel i tabellerna. Valet föll på föräldrarnas yrke med bakgrund i tron på att eleverna med större säkerhet vet vad deras föräldrar jobbar med än vilken utbildning de har.

För de övriga indexen finns som i den enkla regressionen inga signifikanta effekter av den oberoende variabeln klasstillhörighet. De låga värdena på β -koefficienten indikerar på mycket små skillnader mellan eleverna med olika klasstillhörighet. Detta innebär att det inte finns några större skillnader mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund då det gäller deras lärande vid reformpedagogiska, vetenskapsorienterade, undervisningsteknologiska eller traditionella metoder. Vid tolkning av dessa resultat är det emellertid viktigt att minnas att den interna reliabiliteten på dessa index inte var signifikant, till skillnad från den bildningsteoretiska modellen, och detta mycket väl kan ha varit något som påverkat resultaten.

5.2 Klasskillnader i elevernas lärande vid enskilda undervisningsmetoder

Med bakgrund i att Cronbachs alfa visade låg intern reliabilitet gjordes valet att analysera varje enskild fråga för sig, för att se om några större klasskillnader kunde urskiljas. I tabell 4 redovisas resultaten från enkla och multipla regressionsanalyser för de enskilda frågor där klasstillhörigheten visade sig ha en signifikant effekt på de beroende variablerna. Signifikanta skillnader mellan elever från högre respektive lägre klass finns i fem av de enskilda frågorna, kryssfrågor, självbestämmande, betingarbetande, kritiskt tänkande samt grupprojeckt.

För påstående b) Jag lär mig bra när jag får svara på kryssfrågor på ett prov, visar den enkla regressionsanalysen med klasstillhörighet som oberoende variabel en förklaringsgrad på drygt tre procent. β -koefficientens intar här ett negativt värde ($\beta=-,482$, $p=,05$) vilket innebär att det förväntade värdet på medelklasseleverna tenderar att vara nästan ett halvt steg ned på skalan. Resultaten indikerar således att eleverna från de lägre klasserna lär sig bättre med kryssfrågor, jämfört med eleverna från högre klass. Vid kontroll för andra oberoende variabler ökar effekten av klasstillhörighet medan de andra oberoende variablerna inte visar någon signifikant effekt på den beroende variabeln.

För påstående d) Jag lär mig bra när jag själv får välja vad jag ska arbeta med, har den enkla regressionsanalysen med klasstillhörighet som oberoende variabel liten en förklaringsgrad ($R^2=,015$). Effekten av elevens klasstillhörighet visar sig emellertid vara signifikant och β -koefficientens värde ($\beta=,292$, $p=,10$) kan tolkas som att eleverna med högre socioekonomisk bakgrund tenderar att lära sig något bättre när de själva får bestämma vad de ska arbeta med, jämfört med eleverna med lägre socioekonomisk bakgrund. Vid den multipla regressionsanalysen ökar förklaringsgraden ($R^2=,064$) vilket till stor del kan förklaras av att

kön visar en signifikant effekt på den beroende variabeln. Effekten av klasstillhörighet kvarstår vid den multipla regressionen, den är dock inte lika tydlig som effekten av kön.

Även för påstående f) Jag lär mig bra när jag får arbeta i beting, har den enkla regressionsanalysen med klasstillhörighet som oberoende variabel liten en förklaringsgrad ($R^2=,009$). Det signifikanta värdet på β -koefficienten ($\beta=-,236, p=,10$) visar dock att det finns en viss effekt av klasstillhörighet. Denna kan tolkas som att eleverna med högre klassbakgrund anser att de lär sig bättre genom att arbeta i beting, jämfört med elever med lägre klassbakgrund. I den multipla regressionsanalysen försvinner emellertid signifikansen på klasstillhörighetens effekt, och precis som i fallet ovan visar det sig att kön har en starkare effekt på den beroende variabeln.

För påstående j) Jag lär mig bra när jag får tänka kritiskt runt ett ämne, visar determinationskoefficienten att den enkla regressionsanalysen har en förklaringsgrad på drygt två procent. β -koefficientens värde ($\beta=,313, p<,05$) kan tolkas som att det förväntade värdet på påståendet är högre för medelklasseleverna, jämfört med arbetarklasseleverna. Resultaten indikerar således att elever från högre klass tycker de lär sig bättre med ett kritiskt tänkande, än elever från lägre klass. Denna effekt håller i sig vid den multipla regressionsanalysen och ingen av de andra oberoende variablerna verkar ha någon signifikant effekt i detta fall.

Den enkla regressionsanalysen med klasstillhörighet som oberoende variabel hade en förklaringsgrad på drygt fyra procent då det gällde påstående n) Jag lär mig bra när jag får arbeta i grupprojeckt. β -koefficienten ($\beta=-,488, p<,01$) visar att det skiljer nästan ett halvt steg på skalan mellan det förväntade värdet på medelklasseleverna jämfört med det förväntade värdet på arbetarklasseleverna. Det negativa värdet kan tolkas som att eleverna med lägre socioekonomisk bakgrund anser att de lär sig bättre vid arbete med grupprojeckt, jämfört med eleverna med högre socioekonomisk bakgrund. Vid kontroll för övriga oberoende variabler sjunker den signifikanta effekten av klass något men kvarstår ändå som den oberoende variabel som har störst inverkan på den beroende.

Tabell 4. Enkel och multipel regressionsanalys på enskilda undervisningsmetoder

	Beroende variabel: Undervisningsmetoder (0 till 4, högre värde = lär sig bättre)				
	<i>b) Kryss- Frågor</i>	<i>d) Själv- bestämmande</i>	<i>f) Beting</i>	<i>j) Kritiskt tänkande</i>	<i>n) Grupp- Projekt</i>
<i>Enkel regressionsanalys</i>					
Klasstillhörighet	-0,482** (,176)	0,292** (,144)	0,236* (,142)	0,313** (,129)	-0,488*** (,154)
R ²	,031	,015	,009	,023	,043
n	203	203	202	204	202
<hr style="border-top: 1px dashed black;"/>					
<i>Multipel regressionsanalys</i>					
Klasstillhörighet	-,602** (,256)	,314* (,205)	,26 (,2)	,375** (,187)	-,310* (,223)
Kön	,2 (,226)	-,365*** (,183)	-,414** (,179)	,002 (,167)	-,043 (,2)
Etnicitet	0,109 (,325)	-0,081 (,262)	-,212 (,257)	-,031 (,24)	,076 (,285)
Klass x Kön	-,603 (,397)	-,173 (,32)	,26 (,314)	-,042 (,293)	,194 (,349)
Klass x Etnicitet	,07 (,431)	-,018 (,347)	-,453 (,34)	,15 (,318)	,278 (,377)
R ²	,049	,064	,051	,033	,062
n	195	200	200	201	199

*p < ,10. **p < ,05. ***p < ,01.

Sammanfattningsvis visar dessa resultat på att eleverna med högre klassbakgrund tenderar att uppleva att de lär sig bättre vid självbestämmande, arbetande i beting och kritiskt tänkande, liksom vid den bildningsteoretiska modellen, jämfört med elever från lägre klasser. Å andra

sidan tenderar elever med lägre klassbakgrund att anse att de lär sig bättre vid enskilda metoder som kryssfrågor och grupprojeckt. Vid analys av resterande enskilda påståenden visade klasstillhörigheten, liksom vid de övriga pedagogiska indexen, inga signifikanta effekter. Detta resultat indikerar att det i de flesta fall inte finns några samband mellan elevers socioekonomiska bakgrund och deras tillgodogörande av kunskap.

5.3 Användningsfrekvens av olika undervisningsmetoder

Studiens andra frågeställning rörde skolans tendens att mer frekvent använda undervisningsmetoder som uppfattas lärorika av elever med högre socioekonomisk bakgrund. Med detta som utgångspunkt ställdes enkätfrågan hur ofta respektive undervisningsmetod används i praktiken. Tabell 5 rymmer en sammanställning på elevernas svar på de undervisningsmetoder där klasstillhörigheten visat sig ha en signifikant effekt.⁵

Tabell 5. Användningsfrekvens av olika undervisningsmetoder i procent

	Ofta	Ej ofta	Total
Bildningsteoretisk	72,3	27,7	100
Kryssfrågor	15,5	84,5	100
Självbestämmande	43	57	100
Beting	65,4	34,6	100
Kritiskt tänkande	71,3	28,7	100
Grupprojeckt	59,1	40,9	100

Not. Valid procent har använts.

Resultaten visar att ungefär två tredjedelar av eleverna anser att den bildningsteoretiska modellen används ofta. Som de tidigare resultaten indikerade är detta en undervisningsmodell som eleverna med högre socioekonomisk bakgrund tycker är bättre ur lärandesynpunkt, jämfört med elever från lägre socioekonomisk bakgrund. Vidare anser även ungefär två tredjedelar av eleverna att arbetssätt som beting och kritiskt tänkande, som också föredrogs av elever med högre klassbakgrund, används ofta. Däremot anser 84,5 procent av eleverna att

⁵ Enkätens svarsalternativ mycket ofta och ganska ofta har här omkodats till ofta, medan svarsalternativen sällan och aldrig här omkodats till ej ofta.

kryssfrågor, ett arbetssätt som ansågs lärorikt av eleverna med arbetarklassbakgrund, inte används ofta.

Regressionsanalysen visade att medelklasseleverna tenderade att värdera självbestämmande högre än eleverna från medelklassen. Då det gäller hur ofta eleverna på detta sätt får bestämma över vad de får arbeta med finns ingen tydlig överensstämmelse mellan eleverna, något fler elever anser, 57 procent, att det inte är ofta som denna typ av självbestämmande används i undervisningssituationen. Även då det gäller arbete i grupprojeckt, som uppskattas i högre grad av eleverna från arbetarklass, råder en brist på samstämmighet mellan eleverna. Medan 59,1 procent anser att grupprojeckt används ofta i undervisningen anser 40,9 procent av eleverna att det inte används så ofta.

6 Diskussion

6.1 Studiens resultat

6.1.1 Skillnader mellan elever med olika klassbakgrund

Resultaten visade små indikationer på att elever med högre klassbakgrund anser sig lära bättre med undervisningsmetoder inom ramen för den bildningsteoretiska modellen jämfört med eleverna med lägre klassbakgrund. Inom denna modell fanns det enskilda påståendet om att eleven lär sig bra vid kritiskt tänkande och i en analys av de enskilda variablerna hittades signifikanta skillnader i likhet med indexet i sin helhet. Dessa resultat skulle kunna relateras till begreppet habitus. Bourdieu och Passeron (1970) menar att en elevs habitus påverkar inläringen och om ett kritiskt förhållningssätt och att se saker ur flera perspektiv är vanligare i medelklassfamiljer än arbetarklassfamiljer innebär detta att dessa elevers habitus passar bättre ihop med sådan typ av inläring. Det bildningsteoretiska perspektivets vikt vid kommunikation, framlyftande av flera perspektiv och kritiskt tänkande skulle därtill kunna kategoriseras som verbala och teoretiska undervisningsmetoder. Sådana metoder är enligt Bourdieu och Passeron mer inpräglade i medelklasselevernas habitus och skulle således kunna utgöra en förklaring till varför de anser sig lära bättre med undervisningsmetoder av detta slag. På liknande sätt kan resultaten relateras till Bernsteins (i Giddens 2001) begrepp utvecklade och begränsade koder. Bernstein (1990) menar att barn från högre klasser tidigt lär sig att uttrycka sig i mer abstrakta termer, vilket skulle kunna förklara varför medelklasseleverna tenderar att lära sig bättre vid undervisningsmetoder av bildningsteoretisk

karaktär. Eleverna från lägre klasser, med en begränsad kod, har möjligtvis svårare att tillgodogöra sig kunskap genom undervisningsmetoder som innebär att se saker ur flera perspektiv och granska ämnen kritiskt. Ett kritiskt tänkande, såväl som att se saker ur flera perspektiv, kräver ofta ett teoretiskt förhållningssätt till ämnet, något eleverna med begränsad kod har svårare för. För att använda Bernsteins (1996) begrepp verkar det råda en svag klassificering mellan skola och hem för dessa elever. Undervisning som lägger fokus vid flera perspektiv kan vidare relateras till att medelklasseleverna har lättare att ställa om och tänka på ett annat sätt än vad de är vana vid (Bernstein 1990). Medan elever med högre klassbakgrund kan övergå från ett perspektiv till ett annat, menar Bernstein (1990) att elever med lägre klassbakgrund saknar den förmågan och det kan således ge en förklaring till varför dessa elever inte anser att de lär sig lika bra vid användningen av bildningsteoretisk undervisning.

Två av de enskilda variablerna där klasstillhörighet visade sig ha en signifikant effekt var självbestämmande och arbete i beting. Båda dessa påståenden har med elevens rätt att själv bestämma över inläringen och resultaten visade att eleverna med högre socioekonomisk bakgrund tyckte att de lärde sig bättre med dessa arbetsätt jämfört med elever med lägre socioekonomisk bakgrund. Resultaten går att relatera till Svenning och Svenning (i Tallberg Broman *et al* 2002) som menar att barn från högre klass fostras till självständighet och eget ansvar. Detta skulle kunna förklara varför medelklassbarnen har lättare att lära genom självständiga metoder, de har i barndomen lärt sig att arbeta på detta sätt och tenderar därför att klara av det bättre. Resultaten är dock intressanta att diskutera i relation till Bernsteins (1983) tro på svag inramning och, på liknande sätt, Bourdieus (1990) tanke om att den ojämlikhet som finns i elevernas lärande skulle försvinna om alla elever fritt fick välja hur undervisningen skulle läggas upp. Om eleverna med högre klassbakgrund har lättare att lära vid självbestämmande metoder skulle detta kunna te sig kontraproduktivt. Emellertid talar Bourdieu om att alla elever måste ges tekniken att fritt få välja hur dess arbete ska läggas upp, och såväl han som Bernstein (1983) menar kanske därav att eleverna ska få vara med i beslutet av undervisningsmetod, inte att det alltid bör handla om självbestämmande metoder.

Att medelklasselever anser sig lära bättre med undervisningsmetoder där självbestämmandet är stort, strider till viss del mot resultaten i Oscarsson och Svingby (2005) som inte fann några skillnader då det gäller elevens klasstillhörighet, istället poängterade de betydelsen av kön. Detta fångades emellertid upp även i denna studie då den multipla regressionsanalysen visade att kön tar över en del av effekten av klasstillhörighet, speciellt då det gäller påståendet om

beting. Resultaten i denna studie, visar således i motsatts till Oscarsson och Svingby att klasstillhörighet har en effekt, genom att medelklasselevorna tenderar att lära sig bättre med självständiga metoder jämfört med arbetarklasselevorna, men kön verkar, i likhet med Oscarsson och Svingby, ha en starkare effekt på det sätt att tjejer anser sig lära bättre vid självständiga metoder jämfört med killar.

De två frågorna som rör självbestämmande ingick i index för den reformpedagogiska modellen som enligt Arfwedson (1998) upphöjer vikten av självstyrda aktiviteter. Klasstillhörigheten gav inte några signifikanta effekter på den reformpedagogiska modellen men detta skulle kunna förklaras genom att påståendet om grupprojeckt, som ingick i denna pedagogiska modell, visade motsatta resultat i förhållande till självbestämmande, eleverna med lägre klasstillhörighet anser att de lär sig bättre med denna typ av undervisning, jämfört med eleverna från högre klasser. Möjligen kan detta förklaras genom att eleverna svarade med utgångspunkt i om de lärde sig genom att arbeta i grupp eller inte, snarare än om de lärde sig genom att arbeta i projektform eller inte. Att arbetarklasselevorna anser sig lära bättre vid arbete i grupp skulle kunna förklaras utifrån de ovan nämnda Svenning och Svenning (i Tallberg Broman *et al.* 2002) som menar att eleverna med lägre klassbakgrund fostras till lydnad snarare än självständighet. Att arbeta i grupp kan på ett sätt ses som konträrt till att arbeta självständigt och skulle kunna utgöra en förklaring till arbetarklasselevornas premierande av denna undervisningsmetod.

Resultaten visade även att elever med lägre klasstillhörighet tenderar lära sig bättre vid användandet av kryssfrågor. Att eleverna från lägre klass anser sig lära bra med denna typ av metod, relativt mot eleverna från högre klass, skulle förklara resultaten i Hoadleys (2006a) studier om arbetarklass- respektive medelklasskolor, där medelklasskolornas undervisning baserades mer på förståelse och arbetarklasskolornas undervisning till större del bestod av enkla och repeterande moment. Hoadley menar att skolan reproducerar klasskillnader genom detta men resultaten i denna studie tyder snarare på att skolorna tenderade att använda undervisningssätt som var passande för deras elevers lärande.

6.1.2 Skolans reproduktion av klass

Såväl Bourdieu som Bernstein menar att skolan tenderar att reproducera elevernas klasstillhörighet genom att de undervisningsmetoder och arbetssätt som används understödjer medelklasselevornas sätt att lära. Med utgångspunkt i detta testades frekvensen på de

undervisningsmetoder som visat sig ha signifikanta skillnader för lärandet mellan elever från högre respektive lägre klasser. Resultaten visade att den bildningsteoretiska modellen, som ansågs vara bättre ur lärandesynpunkt utav eleverna från de högre klasserna, används relativt ofta i undervisningen i samhällskunskap. Två tredjedelar av eleverna ansåg att denna typ av metod används ganska ofta eller mycket ofta i undervisningen. Liknande resultat framkom vid arbetssätt som beting och kritiskt tänkande, som också föredrogs av elever med högre klassbakgrund. Däremot ansåg drygt fyra femtedelar av eleverna att kryssfrågor, ett arbetssätt som ansågs lärorikt av eleverna med arbetarklassbakgrund, inte används ofta. Dessa resultat stödjer således Bourdieu och Passerons (1970) teori om att skolan tenderar använda ett inlärningsätt som stämmer överens med det habitus som medelklasseleverna besitter. Detta betyder att medelklasselevernas lärande understöds på ett annat sätt än eleverna med arbetarklassbakgrund vilket kan innebära att de senare lyckas sämre i skolan. De undervisningsmetoder som används kan på så sätt vara något som medverkar till skolans reproduktion av samhällets klasstruktur.

Då det gällde frekvensen av undervisning som inbegriper självbestämmande, något som värderades högre av medelklasseleverna, fanns ingen tydlig överensstämmelse mellan eleverna, något fler elever anser att det inte är ofta som denna typ av självbestämmande används i undervisningssituationen. Även då det gäller arbete i grupprojeckt, som uppskattas i högre grad av eleverna från arbetarklass, råder en brist på samstämmighet mellan eleverna, en något större del av eleverna ansåg att grupprojeckt används ofta i undervisningen. Dessa resultat talar således till viss del emot Bourdieu och Bernsteins teorier om att undervisning som passar elever från högre klass tenderar att användas mest i skolan.

6.1.3 Avsaknad av skillnader mellan elever med olika klassbakgrund

Diskussionen som har skett ovan har utgått från de resultat i studien som visade signifikanta effekter av den oberoende variabeln klasstillhörighet. Emellertid var klasstillhörighetens förklaringskraft i regel mycket liten och skillnaderna mellan de olika eleverna bör inte överdrivas. Av stor vikt är därav att också föra en diskussion om att elevernas lärande med de flesta undervisningsmetoder som testats inte verkade vara beroende av klasstillhörigheten.

Utifrån detta resultat skulle det kunna gå att påstå att klasstillhörigheten inte har speciellt stor betydelse för hur elever tillgodogör sig kunskap. Resultatet skulle därav kunna relateras till såväl Oscarsson och Svingby (2005) som inte fann några skillnader mellan vilka

undervisningsmetoder som ansågs mest lärorika och elevernas socioekonomiska bakgrund, och till Payne (2009) som menar att klasstillhörighet inte har en sådan avgörande effekt för en elevs sätt att tillgodogöra sig kunskap.

Till stor del går resultaten i denna studie att relatera till diskussionen kring förhållandet mellan struktur och agent. I de fallen där elevernas lärande tenderade att vara beroende av dess klasstillhörighet, som undervisningsmetoder som kritiskt tänkande, självbestämmande, grupparbete och kryssfrågor, går det att hävda att strukturen till viss del har inverkan på agentens möjligheter. Resultatet som visar att det inte verkar finnas någon klasskillnad i elevernas upplevelse av lärande vid de övriga undervisningsmetoderna, skulle dock snarare kunna förklaras utifrån agentens övertag gentemot strukturen. Relaterat till Beck (i Morrison 2008), som menar att strukturerna inte har den inneboende tröghet till förändring som exempelvis Bourdieu hävdar, kan avsaknaden av klasskillnader förklaras genom att de strukturer som klasstillhörigheten innebär inte har ett speciellt stort inflytande över agenten när det kommer till frågan med vilka undervisningsmetoder eleven tenderar att lära sig. Resultaten skulle även kunna relateras till Bernsteins (1983) tro på den osynliga pedagogikens förändringsförmåga och kan möjligtvis förklaras genom att skolan idag är präglad av såväl en svag inramning som klassificering och läraren är bra på att variera undervisningen utefter de individuella eleverna.

6.2 Avslutande reflektioner

Det är av stor vikt att poängtera att det som mäts i denna studie är elevens upplevelse av inläring, vilket inte är detsamma som att mäta den faktiska konsekvensen av olika undervisningsmetoder vilket är viktigt att tänka på vid tolkandet av studiens resultat. Resultaten kan vidare diskuteras utifrån andra val som studien baserats på. En hög andel av elever har föräldrar som har studerat på högskola. Detta skulle kunna indikera att skolorna som studien gjorts på, trots försök, inte är speciellt representativa utan ligger i ett område med fler högutbildade. Om det är skolor med relativt hög status går det att fråga sig om eleverna med lägre klassbakgrund är riktigt representativa för denna grupp. Om inte är detta något som skulle kunna ha påverkat studiens resultat. Vidare har elevernas klasstillhörighet i denna studie utgått från elevernas uppfattning om vad deras föräldrar arbetar med. Detta innebär, som tidigare nämnt, att det finns ett mått av godtycklighet i klassvariabeln och en annan studie skulle kunna få annorlunda resultat. På ett liknande sätt kan frågorna som handlar om undervisningsmetoder ha uppfattas olika av olika elever. Trots att en del av frågorna har

förklarats muntligt för eleverna, vilket borde ha bidragit till en samstämmig tolkning, har andra frågor, exempelvis om eleven lär sig bra genom att arbeta i grupprojeckt, innehållit två frågor i en vilket är beklagligt. Om intresse finns att göra en liknande studie i ämnet är dessa faktorer något som skulle behövas tänkas över.

För vidare studier i ämnet vore det också intressant att studera med vilka undervisningsmetoder eleverna anser sig lära bra i andra ämnen än samhällskunskap. Vilka undervisningsmetoder som används i naturorienterade ämnen tenderar att se annorlunda ut än undervisningsmetoderna som används i mer samhällsorienterade ämnen (Arfwedson 1998) och exempelvis då det gäller matematik visar flera studier att skillnader mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund är speciellt stora (Chronaki & Christiansen 2005). Vidare skulle det vara mycket intressant att göra en liknande studie men med fokus på skillnader mellan kön då denna studies resultat visat signifikanta effekter av könsvariabeln på ett par ställen.

Studien visar en del resultat som bekräftar teorier om att elever med olika klasstillhörighet tenderar att lära sig olika bra beroende på vilken undervisningsmetod som används, samt att skolan ibland använder undervisningsmetoder som medelklasseleverna anser vara mer lärorika. Dessa resultat är inte övergripande för hela studien och effekterna av klasstillhörigheten är i regel små. Resultaten är ändå av stor vikt för lärare att känna till. Enligt skollagen ska alla elever, oberoende av sociala och ekonomiska förhållanden, ha en likvärdig möjlighet till utbildning. Att elever med olika socioekonomisk bakgrund tenderar att lära olika bra beroende på vilken undervisningsmetod som används är något lärare bör ha kunskap om vid planering om hur undervisningen ska läggas upp. Det är brist på kunskap som kan göra att läraren hjälper skolan att reproducera elevernas klasstillhörighet. Även om skillnaderna mellan elever med olika klassbakgrund är små tyder resultaten i denna studie på att de vissa gånger finns där och att det i skolan finns en medvetenhet angående detta är av stor vikt för elevers rätt till en likvärdig utbildning. Det är först när denna medvetenhet finns som skolan har möjlighet att överbrygga sådana tendenser.

Referenser

- Anyon, J. (1980) "Social class and the hidden curriculum of work." I Provenzo, E. (2006) *Critical issues in education. An Anthology of readings*. California: Sage Publications.
- Arfwedson, G. (1998) *Undervisningens teorier och praktiker*. HLS Förlag: Stockholm
- Berggren, C. (2006) *Entering Higher Education – Gender and Class Perspectives*.
Akademisk avhandling. Göteborg: Acta Universitatis Gothobergensis.
- Bernstein, B. (1983) "Om samhällsklass och den osynliga pedagogiken." I Bernstein, B. & Lundgren, U. (1983) *Makt, kontroll och pedagogik*. Lund: Liber Förlag.
- Bernstein, B. (1990) *Class, codes and control volume 4: The structuring of pedagogic discourse*. London: Routledge, Chapman & Hall Inc.
- Bernstein, B. (1996) *Pedagogy symbolic control and identity: theory, research, critique*. London: Taylor & Francis.
- Bernstein, B. (2007) "Social Class and Pedagogic Practice" I Sadovnik, A. (2007) *Sociology of education*. Taylor and Francis Group: New York.
- Brennan, J. & Osborne, M. (2008) "Higher education's many diversities: of students, institutions and experience: and outcomes?" I *Research papers in education*. Vol. 23, No. 2, pp 179-190.
- Bobko, P. (2001) *Correlation and regression: Principals and applications for industrial/organizational psychology and management*. Series Organizational Research Methods. London: Sage.
- Bourdieu, P. (1989) *Outline of a theory of practice*. Cambridge: Cambridge Studies in Social Anthropology.
- Bourdieu, P. (1990) "Principles for reflecting on the curriculum" I *Curriculum Journal*. Vol. 1, No. 3, pp 307-314
- Bourdieu, P (1998) *Practical reasons. On the theory of action*. Oxford, UK: Blackwell Publishers Ltd.
- Bordieu, P. (2007) "The forms of capital" I Sadovnik, A. (2007) *Sociology of education*. Taylor and Francis Group: New York.
- Bourdieu, P & Passeron, J-C. (1970) *Reproduktionen. Bidrag till en teori om utbildningssystemet*. Lund: Aktiv förlag.
- Broady, D. & Börjesson, M. (2008) "En social karta över gymnasieskolan", pp. 24-35 i Ulf P Lundgren (red.), *Individ - samhälle - lärande. Åtta exempel på utbildningsvetenskaplig forskning*, Vetenskapsrådets rapportserie 2008:2.

- Chronaki, A., & Christiansen, I. (2005) *Challenging perspectives on mathematics classroom communication*. New York: Information Age Publishing
- Crozier, G., Reay, D., Colliander, L. & Grinstead, J. (2008) "Different strokes for different folks; diverse student in diverse institutions – experiences of higher education" I *Research papers in Education*. Vol. 23, No. 2, pp 167-177.
- Duru-Bellat, M. (2008) "Recent trends in social reproduction in France: should the political promises of education be revisited?" I *Journal of education policy*. Vol. 23, No. 1, pp 81-95.
- Djurfält, G. & Barmark, M. (2009) *Statistisk verktygslåda – multivariat analys*. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2007) *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Norstedts Juridik.
- Giddens, A. (2001) *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Hoadley, U. (2006a) "The reproduction of social class differences through pedagogy: A model for the investigation of pedagogic variation" Paper presented at the Second Meeting of the Consortium for Research on Schooling, April 2006.
- Hoadley, U. (2006b) "Analysing pedagogy: the problem of Framing" I *Journal of Education*. No. 40, pp 15-34.
- Hoadley, U. (2007) "The reproduction of social class inequalities through mathematics pedagogies in South African primary schools" I *Journal of Curriculum Studies*. Vol. 39, No. 4, pp 1-28.
- Hoadley, U. (2008) "Social class and pedagogy: a model for the investigation of pedagogic variation." I *British Journal of Sociology of Education*. Vol. 29, No 1, pp 63-78.
- Jonsson, J. O. (1988). *Utbildning, social reproduktion och social skiktning*. Institutionen för social forskning. Stockholms Universitet
- Jæger, M. & Holm, A. (2007) "Does parents' economic, cultural, and social capital explain the social class effect on educational attainment in the Scandinavian mobility regime?" I *Social Science Research*. Vol. 36, No 2, pp 719-744
- Kernell, L-Å. (2002). *Att finna balanser*. Studentlitteratur, Lund
- Leibowitz, B. (2009) "What's inside the suitcases? An investigation into the powerful resources students and lecturers bring to teaching and learning." I *Higher Education Research & Development*. Vol. 28, No. 3, pp 261-274.
- Lindgard, B. (2007) "Pedagogies of indifference" I *International Journal of Inclusive Education*. Vol. 11, No 3, pp 245-266.

- Lingard, B. & Mills, M. (2007) "Pedagogies making a difference: issues of social justice and inclusion" I *International Journal of Inclusive Education*. Vol. 11, No. 3, pp. 233-244.
- Lopez, D. & Schroeder, L. (2008) *Designing strategies that meet the variety of learning styles of students*. An Action Research Project Submitted to the Graduate Faculty of the School of Education. Saint Xavier University Chicago, Illinois.
- Morrison, A. (2008) "I can't do any more education': class, individualisation and educational decision-making" I *Journal of Vocational Education & Training*. Vol. 60, No 4, pp 349-362
- Muijs, D. (2004) *Doing Quantitative Research in Education with SPSS*. London: Sage Publications.
- Noyes, A. (2006) "School transfer and the diffraction of learning trajectories" I *Research paper in education*. Vol. 21, No. 1, pp 43-62.
- Oscarsson, V. & Svingby, G. (2005) *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU03). Samhällsorienterande ämnen. Ämnesrapport till rapport 252, 2005*. Stockholm: Skolverket och Fritzes kundservice.
- Oskarsson, M. (2007) *Att koda klass. Valundersökningarnas klassschema jämfört med European Socio-economic Classification (ESeC)*. Som-institutet, Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Payne, R. (2009) "Poverty does not restrict a student's ability to learn." I *Phi Delta Kappan*. Vol. 90, No. 5, pp 371-372
- SCB (2009) Klassifikationsdatabas. Hämtad den 9 juli 2009 från <https://www.h2.scb.se/metadata/klassdb.aspx>.
- SOU (2003) *Utbildningens dilemma. Demokratiska ideal och andrafierande praxis*. (SOU 2003:40) Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Tallberg Broman, I., Rubinstein Reich, L., & Hägerström, J. (2002). *Likvärdighet i en skola för alla – Historisk bakgrund och kritisk granskning*. Forskning i fokus 3. Skolverket
- Teorell, J. & Svensson, T. (2007) *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber AB
- Whitty, G. (2001) "Education, social class and social exclusion." I *Journal of education policies*. Vol. 16, No. 4, pp 287-295.
- Wright, E. O. (1994) *Interrogating inequality*. London: Verso.
- Wright, E. O. (1997) *Class Counts. Comparative studies in class analysis*. Cambridge: University Press.
- Åberg, R (1992). *Social bakgrund, utbildning, livschanser*. Eslöv: Carlssons bokförlag.

Bilaga 1

Elevers uppfattning om undervisningsmetoder

Hej och tack för att du tar dig tid att svara på mina frågor!

Jag är en lärarstudent från Göteborgs universitet som gör en undersökning om elevers uppfattning om undervisningsmetoder. Alla uppgifter du lämnar i denna enkät kommer att behandlas med försiktighet och du är helt anonym, ingen kommer kunna se vad just du har svarat.

OBS! Tänk på att svara på enkäten med utgångspunkt i samhällskunskap.

Fråga 1. Hur väl instämmer du i följande påstående angående hur bra du lär dig med olika undervisningsmetoder?

	Instämmer helt	Instämmer delvis	Varken instämmer eller tar avstånd	Tar delvis avstånd	Tar helt avstånd
Jag lär mig bra när:					
a) ämnet diskuteras i helklass	☐	☐	☐	☐	☐
b) jag får svara på kryssfrågor på ett prov	☐	☐	☐	☐	☐
c) jag får sätta mig in i ett problem och lösa det själv	☐	☐	☐	☐	☐
d) jag själv får välja vad jag ska arbeta med	☐	☐	☐	☐	☐
e) jag får diskutera ämnet i grupp	☐	☐	☐	☐	☐
f) jag får arbeta i beting	☐	☐	☐	☐	☐
g) jag får arbeta med datorn i sökande efter information	☐	☐	☐	☐	☐
h) läraren ställer frågor som eleverna ska svara på	☐	☐	☐	☐	☐
i) jag får utveckla mitt eget arbetsmaterial	☐	☐	☐	☐	☐
j) jag får tänka kritiskt runt ämnet	☐	☐	☐	☐	☐
k) jag i diskussion får höra olika idéer kring ämnet	☐	☐	☐	☐	☐

Jag lär mig bra när:	Instämmer helt	Instämmer delvis	Varken instämmer eller tar avstånd	Tar delvis avstånd	Tar helt avstånd
l) jag får dra egna slutsatser för att lösa en uppgift	☐	☐	☐	☐	☐
m) jag får arbeta med tekniska hjälpmedel (ex dator, powerpoint, kamera)	☐	☐	☐	☐	☐
n) jag får arbeta i gruppprojekt	☐	☐	☐	☐	☐
o) jag får arbeta med datorbaserat material	☐	☐	☐	☐	☐
p) svaret inte finns att hämta i en bok utan jag måste tänka själv	☐	☐	☐	☐	☐
q) läraren har genomgång vid katedern	☐	☐	☐	☐	☐
r) jag får arbeta själv med en skriftlig uppgift	☐	☐	☐	☐	☐
s) jag får pröva mig fram till lösningar i grupp	☐	☐	☐	☐	☐
t) jag får göra ett skriftligt prov	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 2 Hur ofta anser du att följande undervisningsmetoder används i detta ämne?

	Mycket ofta	Ganska ofta	Sällan	Aldrig
a) ämnet diskuteras i helklass	☐	☐	☐	☐
b) jag får svara på kryssfrågor på ett prov	☐	☐	☐	☐
c) jag får sätta in mig i ett problem och lösa det själv	☐	☐	☐	☐

Fråga 2**Hur ofta anser du att följande undervisningsmetoder används i detta ämne?**

	Mycket ofta	Ganska ofta	Sällan	Aldrig
d) jag själv får välja vad jag ska arbeta med	☐	☐	☐	☐
e) jag får diskutera ämnet i grupp	☐	☐	☐	☐
f) jag får arbeta i beting	☐	☐	☐	☐
g) jag får arbeta med datorn i sökande efter information	☐	☐	☐	☐
h) läraren ställer frågor som eleverna ska svara på	☐	☐	☐	☐
i) jag får utveckla mitt eget arbetsmaterial	☐	☐	☐	☐
j) jag får tänka kritiskt runt ämnet skriftligt	☐	☐	☐	☐
k) jag får höra olika tankar och idéer runt ämnet	☐	☐	☐	☐
l) jag får dra egna slutsatser för att lösa en uppgift	☐	☐	☐	☐
m) jag får arbeta med tekniska hjälpmedel (ex dator, powerpoint, kamera)	☐	☐	☐	☐
n) jag får arbeta i grupprojeckt	☐	☐	☐	☐
o) jag får arbeta med datorbaserat material	☐	☐	☐	☐
p) svaret inte finns att hämta i en bok utan jag måste tänka själv	☐	☐	☐	☐
q) läraren har genomgång vid katedern	☐	☐	☐	☐
r) jag får arbeta själv med en skriftlig uppgift	☐	☐	☐	☐

Fråga 2. Hur ofta anser du att följande undervisningsmetoder används i detta ämne?

	Mycket ofta	Ganska ofta	Sällan	Aldrig
s) jag får pröva mig fram till lösningar i grupp	☐	☐	☐	☐
t) jag får göra ett skriftligt prov	☐	☐	☐	☐

Fråga 3. Jag är:

Tjej

Kille

Fråga 4. Vilket land är du respektive dina föräldrar född i?

a) Mitt födelseland: _____

b) Min mammas födelseland: _____

c) Min pappas födelseland: _____

Fråga 5. Mina föräldrars yrken:

*Tänk på att ange vad dina föräldrar arbetar med, inte var de arbetar.
Ex: om din mamma arbetar som ingenjör på Volvo, skriv då Ingenjör och inte Volvo.*

Mamma _____

Pappa _____

Fråga 6. Vilka av följande utbildningar har din mamma genomgått?

Kryssa i *alla* de utbildningar din mamma genomgått!

Grundskola

Gymnasium

Högskola/ Universitet

Annan utbildning; vilken? _____

Fråga 7. Vilka av följande utbildningar har din pappa genomgått?

Kryssa i *alla* de utbildningar din pappa genomgått!

Grundskola

Gymnasium

Högskola/ Universitet

Annan utbildning; vilken? _____

Bilaga 2

Kodschema

<i>Fråga</i>	<i>Svarsalternativ</i>	<i>Kodning</i>
1	Tar helt avstånd	0
	Tar delvis avstånd	1
	Varken instämmer eller tar avstånd	2
	Instämmer delvis	3
	Instämmer helt	4
	2	Aldrig
Sällan	1	
Ganska ofta	2	
Mycket ofta	3	
3	Tjej	0
	Kille	1
4	En förälder och själv född i Sverige	0
	Två föräldrar födda utomlands	1
5 ⁶	Lägre klass	0
	Högre klass	1
6	Grundskola/Gymnasium	0
	Högskola/Universitet	1
7	Grundskola/Gymnasium	0
	Högskola/Universitet	1
8	IG	0
	G	1
	VG	2
	MVG	3

⁶ För vidare information om hur föräldrarnas yrke har kodats se tabell på nästa sida.

Kodning av klasstillhörighet utifrån yrke (med utgångspunkt i SCB 2009 & Oskarsson 2007:13)

Kod	Yrkesområde utifrån SCB	Anställningskontrakt utifrån EGP	Omkodning till klass
1	Ledningsarbete	Servicekontrakt	Högre klass 1
2	Arbete som kräver teoretisk specialistkompetens		
3	Arbete som kräver kortare högskoleutbildning	Blandat kontrakt	1
4	Kontors- och kundservicearbete	Arbetarkontrakt	Lägre klass 0
5	Service-, omsorgs- och försäljningsarbete		
6	Arbete inom jordbruk, trädgård, skogsbruk och fiske		
7	Hantverksarbeten inom byggverksamhet och tillverkning		
8	Process- och maskinoperatörsarbete, transportarbete		
9	Arbete utan krav på särskild yrkesutbildning		

Kodning av klasstillhörighet utifrån utbildning

Elevens klasstillhörighet har kodats utifrån den förälder som har högst utbildning. Om mamman har högskoleutbildning (kodat som 1) och pappan inte har högskoleutbildning (kodat som 0) har elevens klasstillhörighet utifrån föräldrarnas utbildning alltså kodats som högre klass (1) och inte lägre klass (0).

Kodning vid interaktionsvariablerna

Vid kodningen av interaktionsvariabeln klass x kön har såväl klassvariabeln som könvariabeln omkodats (0 = högre klass och 1 = lägre klass, respektive 0 = kille och 1 = tjej). Detta har gjort att interaktionsvariabeln visar värdet 0 för alla tjejer samt killar med högre klasstillhörighet medan killar med lägre klasstillhörighet har fått värdet 1. Detta gör det möjligt att se om kön och klass har någon sammanlänkad effekt på den beroende variabeln.

Vid kodning av interaktionsvariabeln klass x etnicitet har klassvariabeln kodats på ett liknande sätt som ovan medan etnicitetsvariabeln behållit sin kodning. Detta har gjort att interaktionsvariabeln visar 0 för alla tjejer samt killar som kategoriserats som svensk, medan killar med utländsk bakgrund har fått värdet 1. Detta gör det möjligt att se om etnicitet och klass har någon sammanlänkad effekt på den beroende variabeln.